

DE KRACHT VAN INDICATOREN

GEVORMD WELZIJN

Nr. 2

DE KRACHT VAN INDICATOREN

PAUL OLIVIER
LAURIS VAN HOVE

intersentia

De kracht van indicatoren
Paul Olivier en Lauris Van Hove

© 2010 Intersentia
Antwerpen – Cambridge
www.intersentia.be

ISBN 978-94-000-0150-3
D/2010/7849/143
NUR 825

Alle rechten voorbehouden. Behoudens uitdrukkelijk bij wet bepaalde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, op welke wijze ook, zonder de uitdrukkelijke voorafgaande toestemming van de uitgever.

Woord vooraf

Techniek heeft altijd een bepalende invloed gehad op onze samenleving. Tijdens de industriële revolutie kwam de samenleving door het gebruik van de stoommachine in een stroomversnelling. Ondanks de euforie over de technologie waren de sociale gevolgen en veiligheidsrisico's niet te overzien. Als gevolg van de talrijke ongevallen met doden en gewonden nam de vraag naar bescherming tegen de risico's van deze nieuwe technologieën toe.

Dit was in België de aanleiding om gelijktijdig met andere Europese landen de inspecties op stoomketels in te voeren. Robert Vinçotte nam hierin in 1872 het voortouw en lag aan de basis van Belgische en Europese wetgeving ter zake. Vinçotte ligt nog steeds aan de basis van preventiebeleid en volgt nauwgezet nieuwe risico's en veiligheidstrends op. Veiligheid is primordiaal in onze samenleving en Vinçotte draagt bij door onder andere inspecties, testen en audits.

Zoals Paul Olivier in dit boek uitstekend schetst, is er een duidelijke evolutie in de modellen en paradigma's binnen het preventiebeleid, gaande van het technische model over de systeembenadering tot en met het betrokkenheidsparadigma op de werkvloer.

Vanuit de cursus risicoanalyse en zijn jarenlange samenwerking met docenten en studenten van universiteiten en hogescholen, heeft Paul Olivier modellen en paradigma's ontwikkeld en nagedacht over hoe ze op een pedagogisch verantwoorde manier voor te stellen. Na ieder artikel, na iedere les of lezing werden ze bijgestuurd en verder ontwikkeld.

Daarnaast reikt het boek ook praktische werktuigen aan om de preventieadviseur, de risk manager, de bedrijfsleider of CEO in staat te stellen om het ganse veiligheidssysteem op een adequate manier te sturen. Eigenlijk zou dit boek integraal deel moeten uitmaken van de werkliteratuur van iedere preventieadviseur.

Het verzamelde ideeëngoed staat nu te boek, een boek dat leest als een roman en bovendien heel inspirerend werkt. We hopen en zijn er zelfs van overtuigd dat u hetzelfde zal ervaren. We wensen u, lezer, dan ook veel leesgenot toe.

Prof. dr. ir. Marc Van Overmeire
CRO Groep Vinçotte
Buitengewoon hoogleraar VUB

ir. Roger Van Steenberghe
CEO Groep Vinçotte

Ten geleide

“Protecting your human capital” weerspiegelt de kernactiviteit van de groep Mensura. Preventie staat immers in onze genen gegrift; ze staat centraal in onze werking.

Tevens is preventie één van de top items voor Europa, dat een sterke daling van de ongevallen als objectief stelt om zo menselijke drama's te voorkomen.

Aangezien Mensura zich hierbij nauw betrokken voelt, hebben we in dit kader aan het AMS gevraagd om een specifieke methodologie te ontwikkelen met als doel de veiligheid in bedrijven te verbeteren. Het resultaat hiervan is de “Safety Navigator”, een meetinstrument dat de drijvende kracht vormt van de preventieacties in de onderneming.

Cruciaal echter voor het welslagen van deze tool is de aanwezigheid van een veiligheidsmentaliteit binnen het bedrijf. De wil om arbeidsongevallen te verminderen en een concreet actieplan zijn onmisbare elementen die mee bijdragen tot het succes. De “Safety Navigator” vervangt echter niet wat al bestaat, maar integreert zich volledig in de huidige filosofie van de onderneming om van daaruit bij te dragen tot meer veiligheid op de werkvloer.

Ir. Tom De Troch
Director Operations
Mensura Verzekeringen

Jean Claude Debussche
CEO Mensura

Voorwoord

Al meer dan 30 jaar geeft de Universiteit Antwerpen de opleiding Veiligheidskunde Niveau 1. De Antwerp Management School, voorheen UAMS, zet deze traditie voort en bouwt verder op de jarenlange ervaring die ze samen met de Universiteit Antwerpen heeft in dit vakgebied.

Dit boek is een vervolg op een eerste boek dat eind vorig jaar is verschenen en dat deel is van de reeks “Gevormd Welzijn”. *De kracht van indicatoren* is een realisatie van de Antwerp Management School samen met twee partners, Vinçotte en Mensura. Het werk is tevens gebaseerd op verschillende bijdragen van afstudeeropdrachten van de deelnemers Veiligheidskunde Niveau 1.

Als Management School kijken we uit naar de volgende lichting deelnemers, die opnieuw mee aan de grondslag zullen liggen van een vervolg op dit tweede boek.

De kracht van indicatoren is een mooi voorbeeld van hoe de academische wereld en de industrie hand in hand gaan, en hoe onderzoek direct geënt kan worden op het bedrijfsleven.

Prof. dr. ir. Philippe Naert
Dean Antwerp Management School

Inhoud

Woord vooraf	v
Ten geleide	vii
Voorwoord.....	ix
De auteurs.....	xv

Van systeemmanagement tot duurzame veiligheid

PAUL OLIVIER	1
Voorwoord.....	1
1. De preventieadviseur en de paradigma's.....	3
1.1. Het beroep en de paradigma's	3
1.2. De invloed van de systeemnormen	4
1.3. Valkuilen van het systeemparadigma	8
1.4. De verantwoordelijkheden binnen het betrokkenheidsparadigma... 9	
2. Systeemmanagement	11
2.1. Procesbenadering.....	11
2.2. Systeemmanagement	17
2.3. Opbouw van een managementsysteem	28
2.3.1. De systeemelementen van PLAN	28
2.3.2. De systeemelementen van DO.....	32
2.3.3. De systeemelementen van CHECK.....	39
2.3.4. De systeemelementen van ACT.....	42
2.3.5. De verantwoordelijkheden van de preventieadviseur	45
2.4. Internationale normen en modellen	48
3. Performantiemanagement.....	54
3.1. Het opstellen van indicatoren	54
3.2. De prestatiepiramide	63
3.2.1. Indicatoren van niveau III: de operationele indicatoren... 65	
3.2.2. Indicatoren van niveau II: de systeemindicatoren	67
3.2.3. Indicatoren van niveau I: de resultaatindicatoren	72
3.2.3.1. Resultaatgebied: arbeidsveiligheid.....	72
3.2.3.2. Resultaatgebied: bescherming van de gezond- heid van de werknemer op het werk	74
3.2.3.3. Resultaatgebied: psychosociale belasting veroorzaakt door het werk.....	75
3.2.3.4. Resultaatgebied: ergonomie	76
3.2.3.5. Resultaatgebied: arbeidshygiëne	78

3.2.3.6.	Resultaatgebied: verfraaiing van de werkplaats.	79
3.2.3.7.	Resultaatgebied: leefmilieu	80
3.3.	De Safety Scorecard voor welzijn (SCA)	82
3.4.	De Safety Performance Index (SPI)	83
4.	Sturen met systemen.	103
4.1.	Eigenschappen van systemen	103
4.2.	Sturen met systemen	112
5.	Het betrokkenheidsparadigma	118
	Literatuurlijst	129
	Bijlagen	130
	Safety Navigator	131
Bijlage A.	De prestatiepiramide. Niveau I. Keuzelijst van resultaat-indicatoren voor het opstellen van een SCA	133
Bijlage B.	De prestatiepiramide. Niveau II. Keuzelijst van systeem-indicatoren voor het opstellen van een SPI	137
Bijlage C.	De prestatiepiramide. Niveau III. Overzicht van de operationele indicatoren.	152
Bijlage D.	Voorbeelden van indicatorbladen	157

Ervaringen met het opstellen en het gebruik van een “Safety performance index”

LAURIS VAN HOVE.	161
-----------------------	-----

Voorwoord.	161
1. Klassieke meetsystemen	162
1.1. De ongevalstatistiek	162
1.2. Audits.	163
2. Het principe van de “Safety Performance Index”	163
3. Opbouw van de SPI.	165
3.1. De parameters.	165
3.2. De parameterfiche	168
3.3. Wie wordt opgevolgd via de SPI?	170
3.4. Rapportering van de resultaten van de SPI	171
3.5. Technische aspecten van de SPI	172
4. Praktische invoering van de SPI	174
4.1. Management overtuigen op directieniveau	174
4.2. Betrekken van het middenmanagement	175
4.3. Communicatie van het initiatief	176
4.4. Technische aspecten van de omzetting	176
5. Ervaringen en resultaten na invoering van de SPI.	177
5.1. Algemeen	177

5.2.	Koppeling met statistiek	178
5.2.1.	Koppeling met “Performance Pay”	179
5.2.2.	De SPI en kwalitatieve verbetering van processen	179
6.	Besluiten en conclusies	181
7.	Literatuurlijst	182

De auteurs

Ir. Paul Olivier is Operations Manager van Vinçotte Certification en is Executive Professor aan de Antwerp Management School. Hij is binnen de groep Vinçotte verantwoordelijk voor de certificatieactiviteiten in kwaliteit, veiligheid, milieu. Binnen de Antwerp Management School doceert hij risicoanalyse van industriële systemen, risk management en systeemmanagement.

Lauris Van Hove is Doctor in de Scheikunde en startte zijn loopbaan bij BASF Antwerpen nv in 1986. Hij bekleedde verschillende functies in productiebedrijven en laboratoria in binnen- en buitenland. Momenteel is hij Manager Prevention Policy en leidt hij de preventiedienst bij BASF Antwerpen nv.

